

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

СЕКЦІЯ № 9

МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Волошенюк Олександра Юріївна

здобувачка 1-го курсу магістратури

факультету цивільної та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У РОЗСЛІДУВАННІ КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Конфлікт в Україні, що розпочався ще з 2014 року, перетворився на одну з найзначніших гуманітарних криз, супроводжуючи численні порушення прав людини та норм міжнародного гуманітарного права. У цьому контексті особливо важливою є роль Міжнародного кримінального суду, який покликаний забезпечувати справедливість за серйозні міжнародні злочини, такі як воєнні злочини, злочини проти людяності та геноцид. Насамперед, метою цього дослідження є аналіз дій Міжнародного кримінального суду у контексті розслідування конфлікту в Україні. Особливу увагу буде приділено оцінці ефективності цих дій та ідентифікації основних викликів, з якими стикається суд у своїй роботі.

Міжнародний кримінальний суд, заснований на основі Римського статуту є першим постійним міжнародним судом, створеним для боротьби з безкарністю осіб, які скоюють злочини, що викликають занепокоєння у всьому світі. У статті 3 Римського статуту зазначено, що суд розташований у Гаазі, Нідерланди [1]. Основні фінансові витрати Суду покриваються державами-учасниками Римського статуту, також отримуючи добровільні внески від урядів, міжнародних організацій, приватних осіб, компаній та інших установ.

Історію МКС слід починати з прагнення міжнародної спільноти створити Постійну палату міжнародного правосуддя. У XX столітті визначилися поняття

геноциду, злочинів проти людяності та військових злочинів, що були відображені на Нюрнберзькому і Токійському процесах після Другої світової війни. Після холодної війни було створено трибунали для колишньої Югославії та Руанди, що підкреслило важливість боротьби з безкарністю, хоча їх діяльність залишалася обмеженою. 17 липня 1998 року 120 країн підписали Римський статут, який став основою для МКС. Статут набрав чинності 1 липня 2002 року після ратифікації 60 державами. Україна підписала Римський статут 20 січня 2000 року, але не ратифікувала його. Після укладення Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році, питання ратифікації стало міжнародним зобов'язанням. Україна визнала юрисдикцію МКС через дві заяви Міністерства закордонних справ у 2014 і 2015 роках. У березні 2022 року розпочалася кампанія на підтримку ратифікації, і Верховна Рада ухвалила закон про ратифікацію Римського статуту 21 серпня 2024 року. МКС залишається основним міжнародним механізмом для притягнення до відповідальності російських військових злочинців, відповідно до зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію з ЄС у сфері прав людини та міжнародного правосуддя.

Розглянемо кілька випадків ролі МКС у конфліктах в Україні. По-перше, що хотілось би дослідити, це те, що Гаазький трибунал з 2014 року розглядає справу «Ситуація в Україні» і ухвалив рішення про початок офіційного розслідування. Прокурор МКС Фату Бенсуда підтвердила, що є підстави вважати, що в Україні скоєні воєнні злочини та злочини проти людяності, зокрема на Сході України та в Криму. У 2015 році Україна звернулася до МКС, про що повідомив міністр закордонних справ Дмитро Кулеба, наголосивши на невідворотності міжнародного правосуддя, попри його повільність. Прокурор зазначила, що попереднє вивчення справи підтвердило критерії для розслідування, яке охоплює три категорії злочинів: під час бойових дій, утримання полонених і в Криму. Дослідження МКС також включає вбивства на Майдані та ситуацію на Донбасі. Важливо відзначити, що Росія вийшла з-під юрисдикції МКС у 2016 році, що ускладнює її притягнення до відповідальності [2].

По-друге, проаналізуємо випадок 17-го березня 2023 року, коли Палата попереднього розслідування II МКС видала ордери на арешт двох осіб у справі «Ситуація в Україні»: Володимира Путіна та Марії Львової-Белової. Володимир Путін, президент РФ, підозрюється у воєнних злочинах, зокрема в незаконній депортації та вивезенні дітей з окупованих українських територій до Росії, що відбувалося з 24 лютого 2022 року. Суд визнає, що він може нести особисту відповідальність за ці злочини як безпосередньо, так і через недостатній контроль над своїми підлеглими. Марія Львова-Белова, уповноважена з прав дітей, також підозрюється у вчиненні аналогічних злочинів [3].

Ордери на арешт були видані на підставі клопотань Прокурора МКС, що підтвердили наявність обґрунтованих підстав для розслідування. Палата вирішила, що, хоча ордери мають залишатися таємними для захисту свідків і жертв, їх публікація сприятиме запобіганню подальшим злочинам та забезпеченню правосуддя.

По-третє, що хотілось би зазначити за випадок, коли командувачі обвинувачуються в нападах на цивільні об'єкти в Україні в період з 10 жовтня 2022 року по 9 березня 2023 року, що призвели до значних жертв серед мирного населення. Ордери вимагають від 124 країн, які ратифікували Римський статут, затримати цих осіб, якщо вони потраплять на їхню територію. Служба безпеки України вже підозрювала Соколова у наказах обстріляти енергетичну інфраструктуру, що спричинило загибель чотирьох людей і багато поранених. Йому загрожує довічне ув'язнення. Кобилаш, у свою чергу, віддав наказ про удар по житлових будинках в Умані, внаслідок якого загинуло не менше 23 осіб, у тому числі діти. Він також несе відповідальність за численні атаки на щільно заселені райони, зокрема в Маріуполі.

Четвертий випадок, який заслуговує на увагу, відбувся 24 червня 2024 року, коли Палата попереднього провадження II МКС, до якої входили судді Росаріо Сальваторе Айтала, Серхіо Херардо Угальде Годінес та Хайкель Бен Махфуд, видала ордери на арешт Сергія Шойгу та Валерія Герасимова. Ордери стали наслідком клопотань прокуратури, яка встановила їхню відповідальність за

ракетні удари російських військ по українській енергетичній інфраструктурі з 10 жовтня 2022 по 9 березня 2023 року. Атаки призвели до «надмірної шкоди» цивільним, що порушує принцип пропорційності. Шойгу та Герасимов також підозрюються у злочинах проти людяності. Уповноважений з прав людини Дмитро Лубінець зазначив, що це рішення наближає справедливість для України. МКС раніше видав ордери на арешт Путіна та Львової-Бєлової за незаконну депортацію українських дітей. Якщо ці особи залишать Росію та потраплять до країн, що ратифікували Римський статут, їх зобов'язані заарештувати. Головний прокурор МКС Карім Хан підкреслив, що ордери на арешт Путіна та Львової-Бєлової не мають терміну давності [4].

Дослідження ролі МКС у розслідуванні конфлікту в Україні підкреслює його значення для забезпечення справедливості та відповідальності за міжнародні злочини. З моменту початку конфлікту в 2014 році, МКС активно реагує на численні порушення прав людини, включаючи воєнні злочини в Східній Україні та Криму. Видання ордерів на арешт таких високопосадовців, яких зазначено вище, демонструє прагнення суду протидіяти безкарності. Ці рішення не тільки зміцнюють правову позицію України, але й підкреслюють важливість міжнародного правосуддя. Проте, суд стикається з викликами, зокрема через юрисдикційні обмеження та вихід Росії з-під його юрисдикції. Ратифікація Римського статуту Україною в серпні 2024 року створює нові можливості для міжнародного правосуддя. Загалом, роль МКС є критично важливою для відновлення справедливості та підтримки міжнародного правопорядку в умовах триваючого конфлікту в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду, ратифікація від 21.08.2024, підстава – 3909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

2. Розслідування воєнних злочинів на Донбасі й в Криму. URL: <https://www.dw.com/uk/mks-vyrishyv-rozsliduvaty-voienni-zlochyny-na-donbasi-y-v-krymu/a-55913155>

3. Видання ордерів на арешт Володимира Володимировича Путіна та Марії Олексіївни Львової-Бєлової. URL : <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and?lang=Ukrainian>

4. Стаття, щодо видання ордерів на арешт Герасимова і Шойгу. URL : <https://suspilne.media/776307-mks-vidav-orderi-na-arest-gerasimova-i-sojgu/>

Ключові слова: гуманітарна криза, міжнародне гуманітарне право, конфлікт, МКС, військові злочини, порушення прав людини.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Мануїлова Катерина Вікторівна.

Корольок Богдана Сергіївна

здобувачка вищої освіти 4-го курсу

факультету прокуратури та слідства

Національного університету «Одеська юридична академія»

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

У політиці України як європейської держави актуальним є питання інтеграції до європейських міжнародних організацій, що забезпечують демократію та права людини. Україна визнає пріоритет міжнародного права перед національним, що закріплено в Декларації про державний суверенітет і Конституції. Зовнішня політика України спрямована на захист національних інтересів через мирне співробітництво на основі міжнародного права (ст. 18 Конституції).

СЕКЦІЯ № 9. МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО.....319

Волошенюк Олександра Юріївна

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У РОЗСЛІДУВАННІ КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ.....319

Королук Богдана Сергіївна

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....323

Чабала Уляна Андріївна

РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ: ЯК ВОНИ ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗСЛІДУВАННЯ І ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ.....327

СЕКЦІЯ № 10. ДИПЛОМАТИЧНІ ТА КОНСУЛЬСЬКІ ЗНОСИНИ.....332

Скороход Катерина Віталіївна

ПРАВОВІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ ІЗ ЗЛОВЖИВАННЯМ ДИПЛОМАТИЧНИМИ ПРИВІЛЕЯМИ ТА ІМУНІТЕТАМИ.....332

СЕКЦІЯ № 11. МИРНІ ЗАСОБИ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ. МІЖНАРОДНЕ ПРАВОСУДДЯ.....337

Голубович Аліна Миколаївна

МІЖНАРОДНІ ДОРУЧЕННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ В ВОЄННИЙ СТАН.....337

Гритенко Марія Олегівна

РАТИФІКАЦІЯ РИМСЬКОГО СТАТУТУ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ.....341

Зільберт Олександр Володимирович

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОСУДДЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....345

Іваськова Дарія Сергіївна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЛЯ КОРИННИХ НАРОДІВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВОСУДДІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....349

Купіна Крістіна Миколаївна

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....353

Кухоцька Аліна Сергіївна

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН У ВИРІШЕННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ МІЖ ДЕРЖАВАМИ.....357

Новак Юлія Іванівна